

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

बुधवार, नोव्हेंबर २५, १९९२/अग्रहायण ४, शके १९१४

भाग चार - ब

महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र अधिनियमांमध्ये तयार केलेले (भाग एक, एक-अ आणि एक- क यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांच्या व्यतिरिक्त) नियम व आदेश

MEDICAL EDUCATION AND DRUGS DEPARTMENT

Mantralaya, Mumbai- 400 032, dated the 25th November, 1992

MAHARASHTRA MEDICAL PRACTITIONERS ACT, 1961

No. CIM 1091/CR- 179/91 (Part v) ACT- In exercise of the powers conferred by the proviso the section 33. read with clause (fa) of section 2 of the Maharashtra Medical Practitioners Act., 1961 (Mah XXVIII of 1961) (hereinafter referred to as "the said Act") the Government of Maharashtra hereby directs that the Ayurvedic Practitioners enrolled on the State Register of Practitioners of Indian Medicine holding qualification specified in Parts of A, B and A-1 of the Schedule appended to the said Act, shall be eligible to practice of modern system of medicine which is known as allpathic system of medicine, to the extent of training they received in the system.

By order and in the name of Governor of Maharashtra

SHEELA KARNANI

Section officer

देशातील कोणत्याही राज्यात भारतीय चिकित्सा प्रणालीच्या (आयुर्वेद, युनानी, सिद्ध) डॉक्टरांना अॅलोपॅथी औषधे वापरण्यास परवानगी देण्याचा अधिकार संबंधित राज्य शासनास असल्याचा महत्त्वपूर्ण निकाल सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेला आहे. महाराष्ट्र शासनाने दि. २५ नोव्हेंबर ९२ रोजी शासन निर्णय जाहीर करून भारतीय चिकित्सा पद्धतीच्या महाराष्ट्रातील व्यावसायिकांना आधुनिक औषधांचा (अॅलोपॅथी) वापर करण्याची परवानगी दिलेली आहे. सदरचा हा शासन निर्णय वर दिलेला आहे.

CENTRAL COUNCIL OF INDIAN MEDICINE
INSTITUTIONAL AREA, JANAKPURI, NEW DELHI- 11 00 58

No. 85/96- Ay. (MM)

Dated : 30/10/96

NOTIFICATION

As per provision under Section 2 (1) of the Indian Medicine Central Council Act, 1970, (48 of 1970) hereby Central Council of Indian Medicine notifies that "Institutionally qualified practitioners of Indian Systems of Medicine (Ayurved, Siddha & Unani) are eligible to practice Indian System of Medicine and Modern Medicine including Surgery, Gynaecology and Obstetrics based on their training and teaching which are included in syllabi of via courses of ISM prescribed by C.C.I.M. after approval of the Govt. of India. The meaning of word "Modern Medicine" (Advances) means advances made in various branches of Modern Scientific Medicine, Clinical, non clinical, Bio- Sciences and also technological innovations made from time to time and notify that the courses and curriculum conducted and recognised by the Central Council of Indian Medicine are supplimented with such modern advances. Further it is clarified that the rights of practitioners of Indian Systems of Medicine to practice modern scientific system of Medicine (Allopathic Medicine) are protected under Section 17 (3) (b) of I.M.C.C. Act 1970

(R.K. JAIN)

REGISTRAR-CUM-SECRETARY
CENTRAL COUNCIL OF INDIAN MEDICINE

(डॉ. अश्विन पटेल विरुद्ध पूनम वर्मा खटल्यासंदर्भात सर्वोच्च न्यायालयाने सुनावलेल्या निकालाचा विपर्यस्त अर्थ लावून वृत्तपत्रादी माध्यमांनी 'भारतीय चिकित्सा पद्धतीच्या डॉक्टरांना आधुनिक चिकित्सा पद्धतीचा अवलंब व औषधांचा वापर आपल्या व्यवसायात करता येणार नाही' असा धोशा लावला. आंदोलनाच्या परिणामी सी.सी.आय.एम. ने दि. ३१ ऑक्टो. १९९६ रोजी एक अधिसूचना प्रसिद्ध केली. सी.सी.आय.एम. मान्यताप्राप्त शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रशिक्षित भारतीय चिकित्सा पद्धतीचे वैद्यक व्यावसायिक, भारतीय चिकित्सा पद्धतीच्या जोडीनेच आधुनिक चिकित्सा पद्धती व औषधांचा शल्य तंत्र, स्त्रीरोग, प्रसूती तंत्र इत्यादी सहित आपल्या व्यवसायात वापर करू शकतात, अशी स्पष्ट भूमिका प्रसिद्ध केली. सी.सी.आय.एम.ची ही अधिसूचना म्हणजे भारतीय चिकित्सा पद्धतीच्या वैद्यक व्यवसायांना आपल्या वैद्यक व्यवसायात आधुनिक चिकित्सा पद्धतीचा अवलंब व औषधांचा वापर करण्याची परवानगी आहे. हे स्पष्ट करणारे "प्रमाणपत्र" आहे.

आयुर्वेद पदवीधर व आयुर्वेदिक
विद्यार्थ्यांच्या मागण्यांबाबत निर्णय

महाराष्ट्र शासन

वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : आयुसे-१०९८/सीआर-५८/आयु-२

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२ दिनांक : ५ नोव्हेंबर, १९९८

वाचा : - शासन निर्णय नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

क्रमांक : एडीआर- १०८०/१०४/पीएच-७, दिनांक २६ मे १९८९.

शुद्धीपत्रक-

शासन निर्णय, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एडीआर-१०८०/१०४/पीएच-७, दिनांक २६ मे १९८९ च्या परिच्छेद ३ च्या चौथ्या ओळीतील "शुद्ध आयुर्वेद" ह्या शब्दामधील "शुद्ध" हा शब्द वगळण्यात यावा व "आयुर्वेद" ह्या शब्दानंतर "पदवीधर" हा शब्द अंतर्भूत करण्यात यावा.
महाराष्ट्र राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(ला. ना. बागुल)

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

GOVERNMENT NOTIFICATION ORDER

Dated 23rd Feb. 1999

Medical Education & Drug Department
Mantralaya, Mumbai- 400 032.

Drugs and
Cosmetics
Rules, 1945

No CIM 1099/122/CR 25/99/Act- in pursuance the provisional sub - clause (III) of clause (ee) of rule 2 of the Drugs & Cosmetics rules, 1945 and in supersession of the Government Order, June 1965, the Government of Maharashtra, hereby declares the persons holding the qualifications for the time being mentioned in Parts A, A-1, B & D of the Schedule appended to the Maharashtra Medical Practitioners Act, 1961 (Mah. X XVIII of 1961), and registered in the sub-clause (II) of clause (ee) of the said rule 2, to be persons practising the modern scientific system of medicine for the purposes of the Drugs & Cosmetics Act, 1940 (23 of 1940)

By order & in the name of the
Governor of Maharashtra
L.G. KUMARE
Deputy Secretary to Government

महाराष्ट्र शासन

क्र. ममाअ २००६/५३/प्रक्र ११/०६/अधिनियम
वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक २८ मे, २००७

प्रति,
श्री. संजय मोतीलाल जैन
प्लॉट नं. १९, सोनाई बिल्डिंग,
श्रीकृष्ण कॉलनी, जळगांव

विषय :- माहितीचा अधिकार नियम २००५ नुसार मागविलेली माहिती

महोदय,

शासन पत्र समक्रमांक दि. ५/२/२००७ चे कृपया अवलोकन करावे, दि. ५/२/२००७ च्या पत्रान्वये पाठविलेल्या माहितीतील मुद्दा क्र. २ बाबत दिलेली माहिती अनावधानाने अचूकरित्या कळविण्यात आलेली नाही. मुद्दा क्र. २ च्या संदर्भात आता आपणास खालीलप्रमाणे माहिती पाठविण्यात येत आहे.

राज्यामध्ये आयुर्वेद चिकित्सा शास्त्राचे शिक्षण घेतलेले आयुर्वेदिक चिकित्सक महाराष्ट्र वैद्यकीय व्यवसायी अधिनियम, १९६१ च्या अनुसूचीप्रमाणे जे आयुर्वेदिक वैद्यकीय पदवीधारण- ए, ए १, बी, डी या शेड्यूलमध्ये नोंद असलेल्या आयुर्वेदिक पदवीधारकांना ॲलोपॅथीक वैद्यकीय व्यवसाय करण्यास अनुमती आहे.

आपला,

(भा.सु. तायडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रतिलिपी-

डॉ. विनायक टेंभुर्णीकर, महासचिव, नॅशनल इंटिग्रेटेड मेडिकल असोसिएशन

F.No. H./107/7/2008- DCC (AYUSH)

Government of India

Ministry of Health & Family Welfare

Department of AYUSH

IRCS Building, 1, Red Cross Road, New Delhi- 440001

Dated the 3rd December, 2008

Office Memorandum

Subject : Grant of Medical Certificate by ASU&H Degree holder doctors

This is with reference to Letter No. 34770/ Addl. CP/LPC (I/c Fresh), dt. 4-11-2008 from the office of Additional Commissioner Police (Licensing), Delhi seeking clarification about the eligibility of Ayurvedic, Siddha, and Unani registered doctors to issue medical certificate for the purpose of grant of Armed license. In this regard, it is clarified that as per the provisions of Section 17 (2) (C) of Indian Medicine Central Council Act, 1970, **Ayurvedic, Siddha and Unani registered degree holder doctors are authorized to issue Medical or Fitness Certificate for a person for any official purpose including grant of armed license.**

This issue with the approval of competent authority.

(R.S. Bhatia)

Deputy Secretary to the Government of India

बॉम्बे नर्सिंग होम अॅक्ट काय आहे?

बॉम्बे नर्सिंग होम अॅक्ट १९४९ नुसार दि. १५ जानेवारी २००५ पूर्वी हा कायदा राज्यातील महानगरपालिका क्षेत्रांना लागू होता, त्यानंतर शासन निर्णय क्रमांक जी.आर. संकीर्ण २००२/सी.आर. २२५ दिनांक १५ जानेवारी २००५ अन्वये सर्व नर्सिंग होम/ रुग्णालयांचे रजिस्ट्रेशन करण्याबाबतचा कायदा राज्यातील नगरपालिका क्षेत्र व ग्रामपंचायत क्षेत्रासाठी वरील शासन निर्णय लागू करण्यात आला आहे. त्यातील पुढील महत्त्वपूर्ण तरतुदी लक्षात ठेवणे आवश्यक आहे.

(A) 'District local board' in relation to any area other than municipal area means district local board, district Panchayat or Janapada sabha or similar local authority established under any law for the time being in force relation to the constitution of such authorities and having jurisdiction over such area.

(B) Local supervising authority in the case of municipal area means the municipality established for such area and in the case of any other area a district Local board established for the said area.

(C) 'Maternity home' means any premises used or intended to be used for the reception of pregnant woman

or of women in or immediately after Childbirth.

(D) Municipality means municipal corporation, municipality, Municipal committee, town committee or similar local authority established under any law for time being in force.

(E) 'Nursing home' means any premises used or intended to be used for the reception of persons suffering from any sickness, injury or infirmity and the providing of treatment and nursing from them and includes a maternity home.

(F) (i) Qualified medical practitioners means a medical practitioner registered under the Bombay Medical Act 1912 or any other law time being in force.

(ii) Qualified nurse means a nurse registered or deemed to be register under the Bombay nurse, Midwives and Health Visitors Act 1954 or any other Corresponding law for the time being in force.

(iii) Register means to register under section 5 of Bombay nursing home act 1949 and the expressions registered and registration shall be constructed accordingly.

(iv) on person shall carry on a nursing home unless he has been duly registered under this act.

वैद्यकीय व्यावसायिकांना औषधे विक्री करणेबाबत अन्न, औषधे प्रशासनाने जो अध्यादेश काढला त्यातील कायदा १९४० अंतर्गत अनुसूची के मधील परिच्छेद क्र. ५ खालीलप्रमाणे आहे.

Class of Drug

Drugs Supplied by a registered medical practitioner to him own patient of any drug specified in Schedule C supplied by registered medical practitioner at the request of another such practitioner if it is specially prepared with reference to the condition and for the use of an individual patient provided the registered medical practitioner is not

- (a) Keeping an open shop or
- (b) selling across the counter or
- (c) engaged in the inportation manufacture.

distribution of sale of drugs in India to a degree which render him liable to the provisions of chapter IV of the Act and the rules there under.

Extent and condition of Exemption

All the provisions of Chapter IV of the Act and the Rules made thereunder, Subject to the following condition.

(1) The drugs shall be purchased only from a dealer or a manufacturer Licensed under these rules, and records of such purchases showing the names and quantities of such drugs, together with their batch numbers and names and address of the manufacturers shall be maintained such records shall be open to inspection by an Inspector appoited under the Act who may, if necessary make enquiries about purchases of the drugs and may also take samples for test.

2) In the case of medicine containing a substance specified in [schedule G.H. or X] of the following additional conditions shall be complied with

(a) the medicine shall be labeled with the name and address of the registered medical practitioner by whom it is supplied;

(b) if the medicine is for external application it shall be labeled with the words [***] "For external use only" or if it is for internal use with the dose;

(c) the name of the medicine or ingredients of the preparation and the quantities thereof, the dose prescribed, the name of the person who gave the prescription shall be entered at the time of supply in register to be maintained for the purpose;

(d) the entry in the register shall be given a number shall be entered on the label of the container;

(e) the register and the prescription, if any, on Which the medicines are issued shall be preserved for not less than two years from the date of the last entry in the register of the date of the prescription, as the case may be.

(3) The drug will be stored under proper storage conditions as directed on the label.

सदर परिच्छेदाचा अभ्यास केल्यानंतर आपल्या लक्षात येईल की, "Keeping an open shop" "Selling across counter" असा व्यवसाय असेल तर त्यांना ही सूट लागू नाही व त्यामुळे त्यांना परवाना घेणे बंधनकारक आहे. तसेच अट क्र. २ नुसार अनुसूची एच जी व एक्समधील औषधांचा पुरवठा करतेवेळी त्यांचेवर डॉक्टरचे नाव व पत्ता लिहिणे तसेच त्यांची सविस्तर नोंदवही ठेवणे बंधनकारक आहे. वर नमूद सर्व बाबींची पूर्तता होते किंवा नाही यासाठी औषध निरीक्षक संबंधित व्यावसायिकाकडे अचानक (Surprise) भेट देतील तेव्हा त्यांना सहकार्य देणे हे कायद्याने बंधनकारक आहे.

तसेच वरील परिच्छेद ५ मध्ये नमूद सूट ही फक्त वैद्यकीय व्यावसायिकासच लागू असून अशा प्रकारची सूट खाजगी रुग्णालयांना नाही याचीही नोंद घ्यावी. औषधे व सौंदर्य प्रसाधने कायदा १९४० मधील कलम १८ (सी) नुसार विना परवाना औषधे ठेवणे हा गुन्हा असून, त्यासाठी कलम २७ (बी) (ii) नुसार १ वर्ष ते ३ वर्ष कारावास व कमीत कमी रु. ५०००/- दंड अशी शिक्षेची तरतूद आहे. आपल्या सभासदांकडून अनावधानाने गुन्हा घडून त्यांना त्रास होऊ नये यासाठी सदर सूचना आपल्या सर्व सभासदांच्या नजरेस आणाव्यात ही विनंती. भविष्यात रुग्णालये/ वैद्यकीय व्यावसायिकांच्या तपासण्या करण्याची मोहिम हाती घेण्यास येणार आहे.

***